

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

---

6. köide Tallinnas, teisipäeval, 7 aprillil 1925. Nr. 15 (109)

Sisuu:

Toimetuse kommentaar

J. Kark: „Mäeseaduse“ kava kohta

Ins. J. Podsolov: Tahte impulsid ja sihtide
saavutamine tööstuses

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Isiklikud teated

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

Eesti Mehaaniline Puutööstuse Aktsiaselts

A. M. LUTHER

Tallinnas

Dalmistab:

Mööblit

Vineer-kartonge

Vineer-kohvrid

Vineer-koolirantsaid

Vineer-aktimappe

Vineer-käsitrumlid

Vineer-toolipõhju

Vineer-platesid

Vineer-labidaid jm.

ᄂüügikohad asuvad:

TALLINNAS: Vana Posti tänav nr. 9. Kõnetraat 616.

TARTUS: E. V. Jürgens'i juures, Vana tänav nr. 17.

VALGAS: P. Saretok'i juures, Kesk tänav nr. 15.

PETSERIS: E. Nassar'i juures, Kaubareas.

VILJANDIS: E. Eitelberg'i juures.

VÕRUS: J. Kiesler'i juures, Tartu tänav nr. 11.

RAKVERES: Roman Jürgens'i juures.

PÄRNUS: J. D. Ammende juures.

Klaverifabrik
A.-S. ASTRON

Tartu.

Pianiinod ja fiivklaverid

toreda kõlaga, moodsad, nägusad,
kiitavad otsused kodu- ja väljamaa
:: asjatundjate poolt. ::

Grammofonid

toredustöö, siiski imeõhavad,
:: igasuguses valikus. ::

Harmooniumid

:: koolile ja kodule ::

Nõudke hinnakirju

H. Lell & Co.

Tartus, Riia t. 77.

Ostab: **linu,**
linaseemet,
vilja.

Müüb: **jahu** oma veskist,
põllu-
majanduse
tarbeasju.

Flax exporters

Osakonnad: **Võrus, Elvas.**

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—
poolesaastas „ 500.— „ „ 1000.—

Toimetuse aadress: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

6. köide. Tallinnas, teisipäeval, 7. aprillil 1925. Nr. 15 (109)

Sisu: Toimetuse kommentaar. J. Kark: „Mäeseaduse“ kava kohta. Ins. J. Podsolov: Tahte impulsid ja sihtide saavutamise tööstuses. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 6. aprillil 1925. a.

Eelarve vastu- võtmise puhul.

Riigi 1925. aasta eelarve on nüüd riigikogu poolt lõpulikult vastu võetud ja lõpeb seekord 2,4 milj. ülejäägiga. Riigikogu komisjonist tuli ta veel teisele lugemisele mitte vähema kui 140 miljonilise puudujäägiga, kuid nähtavasti suutis rahaminister küllalt tõsiselt oma sissejuhatavas kõnes teise lugemise algul rahvasaadikute peale mõjuda, nii et kõik sellekohased valitsuse parandused vastu võeti, mille tagajärjel defitsiit eelarvest kadus. See on esimene puudujäägiga eelarve meie riigi ajaloos. Puudujäägiga on meil teatavasti mitmel puhul eelarveid täidetud, kuid endistel aegadel oli rahaministril viisiks tulusid võimalikult väiksel eelarvesse võtta, et suure defitsiidiga rahvaesitust kollitada ning teda sellega ekstravagantsete kulutamiste eest hoida.

Nüüd on sellele sõgesiku mängimisele lõpp tehtud ja vaevalt saab ükski rahaminister endise praksise juure tagasi minna. Meie rahvaesitus peaks igatahes ka küllalt küps selleks olema, et temale tõeolusid nende õiges valguses paista lasta ja teda rahaasjade hea käekäigu eest täiel määral vastutavaks teha.

See on igatahes suur samm edasi meie riigi rahaasjade korraldamisel, olgugi et ta vahest mitte kõige tähtsam ei ole.

Üks suurematest puudustest meie eelarves on kahtlemata kaise suuri kapitaalkulusid teha eelarve korras. Kuna meie raudteede ehituse alal näit. kuidagi moodi otsustada ei suuda, kas nende peale kontsessiooni anda või nende ehituse otstarbeks välislaenusi teha, siis ei ole suudetud kiusatusele vastu panna et neid katsuda eelarve korras ehitada. Sellest kavatsusest on eelarve lõpulikult harutamisel kriips läbi tõm-

matud, sest need mõned miljonid, mis uute raudteede ehituseks eelarvesse on jäänud, näitavad ainult kui lootusetu sarnane ettevõtte on. Tuleviku jaoks tuleks sellest õpetust võtta ja üleüldse sarnaseid katseid mitte teha.

Katsete asemel uusi raudteesid ehitada oleks võinud küll need väiksed summad kulutada meie maanteede parandamiseks, mis meil tõesti mitu, mitu korda tähtsam ülesanne on, kui uued raudteed. Veod sissemaal on veel nii väiksed, et nad raudtee ehitust ära ei tasu.

Uusi raudteesid võib meil mõista ainult kui transiitliinisid. Meie maa sisemine edenedamine ei olene mitte uutest raudteedest, vaid headest maanteedest, mis olemasolevatele raudteedele juurevedu võimaldaks.

Juba meie praegune raudteede süsteem lasub raske koormana meie eelarvel, iga uus raudtee suurendab raudteevalitsuse kulusid ja vähendab vastavalt olemasolevate liinide tulusid ning juureveo raudteede asemel võib meie oludes väga hästi juureveo maanteid ehitada, silmas pidades vedude vähesust.

Mõne päeva eest käis ajalehtedest läbi väga huvitav märkus —

Tööpuudusest ja töölistepuudusest. Kohila põlevkivi kaevanduses on suur tööliste puudus, mille tagajärjel kaevanduse juhatus kardab, et ta ei suuda kõiki oma peale võetud tellimisi täita. Selsamal ajal korraldatakse meil teatavasti hädaabitöid ja kulutatakse nende, kõikide poolt enam-vähem eba-produktiivseks tunnistatud, tööde peale suuri summasid, ning asutus, kelle esimene ülesanne on meie rahvamajanduses korraldavaid sihtjooni tõmmata, resoneerib sookuivatamisest

ja kalafikidest, Pärnu-Narva veeteest ja Peipsi kuivakslaskmisest.

Kui meil need viimased tööd tõesti homme ees oleks, siis oleks järgmine küsimus, mille üle tõsiselt tuleks mõelda – tarvilikkude tööliste import.

Kui mineval suvel meie tööstuse reorganiseerimine päevakorrale võeti, siis tehti muuseas ühele noorele majandusteadlasele ülesandeks tekstiiltööstuses „sihtjooni“ ajada. See härra tõmbas ka päris õiged jooned, millest tähtsamad olid kaks: meie praegustest tekstiiltööstuse lossidest ei maksa tõsiselt rääkida – mida meie tarvitame, on rahvusline kesk- ja väiketööstus tekstiili alal ning selle tööstuse jaluleseadmiseks on esimeses järjekorras tarvis importeerida õppinud töölisi Chemnitz'i ja Lancashire'ist!

Selle retsepti järele käiakse meil juba õige laialt: „tööstuslosside“ likvideerimine on päevakorral. Sealt lahtilastud tööliised käivad hädaabitöödel, kus nad paratamatalt igasuguse edaspidise produktiivse töö jaoks kõlbmataks tehakse, ja Kohlasse tuleb nüüd mullatöölisi mujalt sisse vedada. Selsamal ajal teevad üksikud riigiasutused kõik mis nende võimuses, et tellimised väljamaale läheks ja omad „tööstuslossid“ seisma jääks ning ennast oleks sunnitud elatama oma tagavarade vanaks rauaks müümisest. Vanaks rauaks müüakse väljamaalastele maha ka riigi päralt olevad väga tarvilikud abinõud meie sadamate ja veeteede korrashoidmiseks ning pärast õngitsevad riiklised tehased nende abinõude valmishituseks nendelt samadelt väljamaalastelt tellimisi. Nende tellimiste pealt saadakse, nagu see meie tehastele loomulik on, kahju, missugused kahjud väljamaalased ilusasti kasudena oma tasku realiseerivad. Sedasama teed sunnitakse käima ka eratehaseid, kellel samuti poolvalmis varandused kümnete ja kümnete miljonite viisi rahapuuduses pooleli seisavad, mida tuleb võlaprotsentide maksmiseks realiseerida kui vana rauda.

Kui meie oma rahvamajandust sedaviisi edasi reorganiseerime, siis väga kaugele küll vist ei jõua. Esimene ja ülem printsiip, mis algusest peale maksuma tuleb panna, peaks meil vististi olema, et mitte milgil tingimisel rahvuslist kapitali ei raisata ebaproductiivselt senikaua kui produktiivseid ülesandeid veel on. Seesama printsiip maksab ka sel korral, kui isegi peaks otsustama meie „tööstuslossid“ likvideerida. Seda likvideerimist võib ka toimetada väga

mitmet viisi. Meie ei ole seni likvideerinud, vaid ainult venitanud, roostetada lasknud ja meie käes olevaid varandusi tõsise realiseerimise asemel pillanud.

„Mäeseaduse“ kava kohta.

J. Kark.

Praegu on riigikogu üldkomisjonis arutusel „mäeseaduse“ kava. „Mäeseadus“ on see eriseadus, mis „Maaseaduse“ § 26-das lubatud ja mis meie riigi omaks kuulutatud maapõuevarade kasutamise korra ja tingimised ära määrama peab. Seaduse suur tähtsus on vist kõigile teada. On ju üldiseks kõnekäänuks saanud, et üks Eesti riigi pearikkustest on tema õlikivi lademed, ja et seda rikkust kasutada, selleks tuleb mäetööstus ellu kutsuda.

Selle mõtte teostamise katsetel oli ajalooliselt kaks voolu. Esimene, mis ülekaalus oli 1919. ja 1920. aastatel, arvas, et riigivalitsus omal jõul ja oma kapitaliga suudab suurejoonelist õlikivitööstust sisse seada. Aga riigi jõud oli selleks nõrk ja peale endise Vene valitsuse ajal asutatud kaevanduse edasitöötamise ei ole sellel alal midagi tähtsat nimetada. 1920. aastal alati läbirääkimisi ka era-ettevõtjatega õlikivi lademetes kontsessioonideks andmise üle, sest olude sunnil jäi võitjaks teine vool – tõmmatagu erakapitaal õlikivi alal tööle. Kontsessiooni tingimiste enam ehk vähem õiglaseks fikseerimiseks puudusid aga tol ajal nii valitsusel, kui ka kontsessioonide tahtjatel alused: õlikivi enese ja tema lademetes omadused olid veel teadmata. Rohkem aastat kestis kauplemine, ilma et kokkuleppele oleks jõutud.

1921. aastal sõlmiti esimene kontsessioonileping J. Fatio'ga, kes Belgia-Prantsuse rahameeste esitajana üles astus. Selle lepingu põhitingimused pandi aluseks ka järgmistele lepingutele, missuguseid õlikivi alal sõlmiti: 1921. aastal 5 tükki, 1922. a. 4, 1923. a. 1 ja 1924. a. 2.

Kuid senini on nendest lepingusõlmijatest ainult kaks tõsisemalt tööle hakanud, kuna teised mõõda ilma kapitali otsivad, kuid vähese eduga.

Mis on selle vähese edu põhjus? Asja u d s u s. Uus on kapitalistile õlikivitööstus, mis praegu kusagil üle terve ilma kindlaid kasusi ei näi andvat. Pole kindlaks tehtud, kudas üleüldse õlikivist, eriti meie õlikivist, võistlusvõimulisi turuprodukte saada.

Need katsed väikesel ulatusel, mis senini tehtud, pole igaühele küllalt uskumapanevad.

Aga uus on tõsisele äriilmale ka Eesti vabariik. Tema püsivus, tema kalduvused on veel selgimata. Ettevaatlikumad ärimehed on senini Eesti suhtes ainult pealtvaatajaiks jäänud, hoiatades ka teisi ja juhtides tähelepanu meie geograafilise seisukoha peale ühelt poolt, maareformi ja sageda valitsuste vahetuse peale teiselt poolt.

Kas need sagedad muutused valitsuses ka maapõuevarade kasutamise alustes muutusi kaasa tuua võivad? See küsimus leiab äriilmas väärilist tähelepanu. Kõigeparemini avalduvad riigi juhtide vaated (ja nende vaadete muutused) m ä e s e a d u s e k a v a s, kavas, mis ju 1920-dast aastast saadik oma muutuserikast käiku alanud ja praegugi veel kinnitust pole leidnud. Ka siin võib seda viivitust asja uudsusega seletada: suuremal hulgal nendest, kes selle seaduse kohta sõna kaasa peavad rääkima, pole kunagi võimalust olnud mäetööde ja nende tähtsusega tutvuneda.

Aga selle kava kohta on ka sõna võtnud asjatundjad.

Suurtöösturid, keda mäetööstuse edendamine Eestis esimeses järjekorras huvitab, jälgisid hoollega, oma mäetöödes vilunud esitajate kaudu, uue mäeseaduse läbiharutamist riigikogu alamkomisjonis, ja kui viimase töö lõppes, võtsid nad seadusekava, alamkomisjonist väljatulnud kujul, arvustuse alla, kusjuures leidsid, et terve rida kavatsetud paragrahve mäetööstuse huvidele vastu käib. Oma põhjaliku ja põhjendatud arvustuse esitasid nad kaubandus-tööstusministrile.

Selle üksikasjalise märgukirja üldkokkuvõtte ilmus pärastpoole ka kõigis suuremates kodumaa ajalehtedes ja nendest sattus ka väljamaa eriajakirjadesse.

Nii tõi Londonis ilmuv „Petroleum Times“ oma nr. 316-das (24. jaanuarist 1925) terve kaheveerulise sellekohase artikli, kus toonitatakse, et kavatsetava seaduse maksmapanek mäetööstuse võimataks teeks ja hoiatatakse Briti raha Eesti õlikivitööstusesse mahutamast.

Samasugune artikkel ilmus ka Pariisi lehes „Le Courrier des pétroles“ (nr. 215, 7. veebr. 1925).

Isikud, kelledega meil õlikivi asjus tege- mist, juhtisid kohe ministeeriumi tähelepanu selle peale, et kui valitsusel tõesti kavatsus on sarnaseid töösturite võimatuid määrusi mäeseadusesse paigutada, siis väliskapitaal Eestisse ei tule ja nende väljamaalaste

suhtes, kes senini õlikivi kontsessioone on võtnud, võib asi samasuguseks kujuneda, nagu Rumeenias, kus uus mäeseadus ka mõnda määrust sisaldab, mis mäetöösturite tegevust tuntavalt puudutab: välisriigid vastasid majandusliku survega, keelates Rumeeniale tarvilikku krediiti kuni mäeseaduse määruste muutmiseni.

Meie välisesitajad nõudsid kohe kiires korras ilmunud kirjatükkide ümberlukkamist, mida aga teha võis üleüldistes lauses, seletades, et kõne all olev mäeseaduse kava veel lõpulik pole ja revideerimisele tuleb.

Et tõesti võimaldada mäetööstuse ellutärkamist Eestis, mida hädasunnil võõra kapitaali abil teostada tuleb, peab tulevases mäeseaduses riigi huvide kaitsega paralleelselt ka töösturite huvide kaitset silmas pidama, sest muidu ei või meie loota, et kapitalist-tööstur meie mäetööstuse võimalusest kinni haarab.

Käsitame siin ainult paari tähtsamat punkti, mis puutuvad kontsessiooni ulatusesse nii ruumis, kui ajas.

Seadusekava piirab maapõuevarade uurimisteks antavat pinda – viimases redakt-sioonis 2000 hektariga, ette nähes, et kontsessiooni ülemmäär ka niisamasugune olgu, ehk ka suurem, vabariigi valitsuse äranägemise järele. Kuid selge on ju, et uurimisala pind suurem peab olema kui kontsessiooni-ala, sest läbiuuritud maast jääb ju alati kontsessiooni võtmise juures osa maad, kui mäetöödeks kõlbmata, vabaks.

Vaafame esiteks, kudas mujal ilmas mäetööstuse jaoks määratud maa-alade suurusega lugu. Prantsusmaal ulatab kontsessioonide suurus 10-nest hektarist kuni 17500 hektarini; Poola Dombrova raiooni paarikümne meetri paksuste kivise-kihtide maal on, näituseks, „Kasimir'i“ kaevandusel 4550 hektari maad; Vene Donetzi piirkonnas oli „Novorossiiski seltsil“ 20000 tiinu maad, „Vene Donetzi seltsil“ 12000 tiinu; „Brjanski seltsil“ 5000 tiinu väga äkkilangevate kihtide juures, mis võimaldab väga suure sõetagevare väljavõtmist; Gorlovkas oli schachtide nr. 1, nr. 5 ja nr. 8 jaoks igaühele kolme versta pikkune väli kihtide lebamise (viirdumise) suunas reserveeritud, õigusega kuivõrd tahes kaugele langemise sihis minna.

Õlikivi, mis senini ainuke tõsise tähtsusega mineraalvara Eestis on, on umbes poole vähema väärtusega, kui kivisüsi. Sellepärast peaks ka tema kontsessiooni-

alade suurus mitte vähem olema, kui ülemaal ettetoodud.

On ka teine tee olemas, kudas tarvilikku õlikivi kontsessiooni maa-ala kindlaks määrata. Õlikivitööstusel on ainult siis tulevik, kui temast saadavad õlid naftasaadustega võistelda võivad. Viimsed on aga suuremassi kaup. Sellepärast peab ka õlikivitööstus suure toodanguga rehkendama. Eesti pinnal töötama alanud õlikivikontsessioonäärde arvestamise järele võivad ettevõtted, kes vähem, kui 1000 tonni õlikivi päevas ümbertöötavad, ainult kahjuga töötada.

Seesugune arvamine, et 1000 tonnine päevane läbilaskevõim alammääraks on, mille juures asi ennast ära tasub, on ka mujal olemas. Professor V. C. Alderson, Colorado mäekooli direktor, keda õlikivi küsimuses ilma suuremaks autoriteediks arvatakse, kirjutab omas aruandes õlikivi uurimise ja tööstuse üle kogu ilmas 1924. aastal (The Mining Journal 1925, 28. veebr., nr. 4671, lhk. 180) sedasama, et „1000 tonni kivi peavad igapäev destilleeritud saama“, et „õlikivitööstus pole mitte vaese mehe mäng, vaid rikka mehe ülesanne“, ja et „nii umbes miljon dollarit tuleb enne ära kulutada, enne kui ükski dollar tagasi tuleb“.

Kui ka kasu saada tahetakse, siis peab see tuhandetonniline alammäär umbes kolmekordne võtma, s. t. päevas 3000 tonni läbi töötama ehk ümarguselt miljon tonni aastas. Nii suure ettevõtte juures, mis suure algkapitaali sissemahutamist nõuab, rehkendavad kapitalistid ikka kauema aja peale, mille jooksul nad kapitaali amortiseerivad; mäetööstuse ettevõtetes on harilikult niisuguseks ajamääraks 100 aastat. Nende arvude põhjal peaks siis eluvõimsal kontsessioonääril vähemalt $1.000.000 \times 100 = 100.000.000$ tonni õlikivi tagavaras olema.

Töösturid, võttes ettevaatlikult keskmiseks puhta õlikivikihtide kogupaksuseks Eestis 1,25 meetrit ja erikaaluks 1,08, saavad tagavara hulga hektaril 13500 tonni. Et aga osa kivi maa alla peab jääma tervikuteena hoonete, veekogude jne. kaitseks, siis tuleb teatava kaduga rehkendada ja on õigem hektarilt 10.000 tonni kivi loota. Seda arvesse võttes leiavad nad, et saja miljoni tonnine tagavara leidub $100.000.000 : 10.000 = 10.000$ hektaril. Nii oleks siis normaal kontsessiooni suuruseks kümmetuhat hektari.

Läänepoolsetel kontsessioonidel oleks töösturite poolt ettetoodud arvud peaaegu täpsed, kuid idapool peaks suurema kesk-

mise õlikivi kihipaksusega rehkendama (1,5 meetrit), erikaal raskem võtma ja ka vähem kadu ette nägema, kui 35%, sest siin pole kontsessioonipind niivõrd täisehitatud, kui läänes. Kuid suuremat muutust see kontsessiooni pinna suurusesse ei too, iseäranis veel kui meeles pidada, et on kergesti võimalikud ettevõtted suurema läbilaskevõimega, kui miljon tonni kivi aastas. Olid ju Lõuna-Venemaa söekaevandustestki mõned, mis aastas kuni veerand miljardi puuda (umbes 4 miljoni tonni) kivisütt andsid.

Kontsessioonide aja pikkus ja kontsessioonääri varanduste saatus peale lepingu lõppu on sama tähtis küsimus.

Vaadeldes mäeseaduste määrusi mujal ilmas, leiame, et rõhuv enamus asub seisukohal, et mäetööstuse kontsessioonid antakse ilma tähtajata, kuni kasutatava aine täielise väljatöötamiseni. Eranditeks on Jaapan ja Brasiilia, kus lepingud 50-e aasta peale sõlmitakse, ja Schveitsi kanton Bern, kus 25 aastat ettenähtud, kuid lepingu uuendamise õigusega. Erandid tehakse ka mõne eri-mineraali tarvis: alluvial-kalliskivide lademed; mõnes paigas nafta jne. Kuid püsivate kihtide kujul esinevate maapõuevarade kasutamise lepingud tehakse harilikult tähtajata.

Meie kava tahab 50-ne aastast ülemmäära maksma panna. Kuid, mõned üksikud juhtumised välja arvatud, kus ehk mäetöösturile enesele soodsam on kontsessiooni lühema, piiratud aja peale võtta, ei või sarnase ülemmäära maksmapanekut kudagi otstarbekohaseks pidada. Mäetööstuse kogemused on täie selgusega näidanud, et mäekaevanduste tarvis tehtavad tähtajalised lepingud rahvamajandusliselt seisukohalt kahjulikud on, ja et ainuke õige tee on kontsessiooni vältus kuni kõige kasutatava aine täieliku väljakaevamiseni. Ainult niisugune tingimine võimaldab mäetöid tehniliselt laitmata ja majandusliselt kõige kasulikuma plaani järele sisse seada, sest sel puhul on mäetöösturi ja riigi huvid ühtlased; võimalikult kõik mineraalvara välja kaevata, ja halvemaid lademe-osi mitte kaduma lasta minna. Kui aga mäetöösturi õigused tähtajaga piiratud on, püüab ta ainult kättesaadavamaid ja rikkamaid lademeosi kasutada, jättes vähemat tulu lubavaid kohti väljakaevamata „röövtöö“. Teadagi, et viimaste saavutamiseks eriti keegi enam kontsessiooni võtma ei hakka, nii et see osa maapõuevaradest rahvamajandusele kaduma läheb.

Tähtajalise lepingu juures on ühest küljest võimata kõiki kaevanduse ja vabrikute hooneid ja sisseseadeid täiel määral ära kasutada. Teisest küljest ei ole mäetöösturil alati mitte kasulik oma sisseseadeid uuendada ja tehniliselt täiendada, kui tal teada on, et teatava aja järele kõik oma sellekohase varanduse riigile peab jätma.

Ei ole karta, et tingimine: kuni täielise mineraalvara väljatöötamiseni – muutub tegelikult maa-ala kasutada andmiseks igaveseks ajaks. Mõjuvaks reguleerijaks on siin sunduslik saaduste hulga alammäär, mille väljatöötamine ju isegi nõuab, et tagavarad teatava aja jooksul ära tarvitatud olgu. Aga aastase saavutuse hulga suurenemine on jällegi huvi, mis mäetöösturil ja riigil ühtlane, – mõlemad tahaks, et saavutus võimalikult suur, märksa suurem sunduslikust alammäärast oleks. Ja see tung suurema toodangu järele vähendab kontsessiooni pidamise aega.

Kui maapõuevara mäetöösturile kuni täielise väljatöötamiseni on antud, s. t. kogu kontsessioonipiirides leiduv tagavara tema omaks on tunnistatud, siis avaneb mäetöösturile võimalus selle maapõuevara peale laenu saada, hüpoteegi laenu, mida aga tähtajalise kontsessioonilepingu puhul mitte ei anta. Ka sellel asjaolul on suur tähtsus kontsessionääri tegevuse hõlbustamiseks.

On mineraalvara kontsessioneeritud maa-alalt otsas, siis pole ka siin kaevanduse ja tehaste sisseseadetel enam mingisugust väärtust, ja riigi huvides võib ennem olla, et kontsessiooniala nendest väärtuseta jätistest võimalikult vabastatud saaks, aga mitte, et nad tingimata riigile peaks saama. Ainult hädahoju ärahoidmise abinõud peavad kohale jääma. Niisuguse likvideerimise tähtaega on võimalik aasta aega ette näha ja sellest valitsust informeerida; niisama jätkub poolest aastast, et kontsessionäär oma varandust, mis järele jäänud, ära kasutada võiks, varustades ainult paigalejäävaid auke ja õonsusi hädahoitu ärahoidvate abinõudega.

Nii tuleks loobuda „konfiskatsiooni“ mõttest peale täie kontsessioonijaia lõpu. Kuid „konfiskatsioon“ on ülekohtune ka siis, kui kontsessioonivahekord enneaegu katkestatakse. On ju praegune aeg üleüldse ebasoodne suuremaie tööstusettevõtete asutamiseks, eriti veel niisugusel uuel alal, nagu õlikivitööstus. Õlikivitöösturid on erandita sellel arvamisel, et õlikivi alal ainult suured ettevõtted teatava kasuga töötada võivad, ja seda ka ainult siis, kui riigimaksude

ülemmäär 5% näol /toorest õlist/ püsib, nagu senistes kontsessioonilepingutes ette nähtud. Kui nüüd riigivalitsus tahaks selle juures veel kõike tööstuse varandust omale saada, ja võib olla, otsekohe siis, kui parajasti tööstuse sisseseadmisega on valmis saadud ja hiiglasummad sinna sisse mahutatud, – siis on see niisugune väljavaade, mis igat töösturit keelab meie mineraalvaradega tegemist teha.

Töösturite umbkaudse esialgse arvestamise põhjal läheb tööstuse sisseseadmine iga aastase õlitoodangu tonni peale 75 kuldrubla maksma. Terve normaal-ettevõtte (läbikäik 1 miljon tonni õlikivi aastas, millest 200.000 tonni õli saab) sisseseadmine läheks nõnda 15 miljoni kuldrubla maksma. On silmanähtav, et seesuguse kapitaali kaotamisega tööstur leppida ei või, sest teda ei saa milgil viisil ettevõtte kasudest tagasi.

Ainult siis võib mäetööstur ettevõtet otsustarbekohases ulatuses asutada, temas tarvili muudatusi, parandusi ja uuendusi ettevõtte, kui tal õigus on vabalt oma varandusega talitada ja kui ta mitte kartma ei pea, et sel korral, kui mingisugused põhjused teda sunnivad töid kontsessiooni pinnal lõpetama, ta kõigest omast varandusest ilma jääb. Selleks, et mäetöösturi riisikot mitte suurendada, tuleb kindlasti tunnistada tema omanikuõigust tema varanduse peale mitte ainult kontsessiooni kestvuse ajal, vaid ka siis, kui ta oma ettevõtte enne kõige kontsessioneeritud mineraalvara väljakaevamist lõpetab.

Muidugi peab püsima jääma riigi poolt ülesseatav kitsendus, mille tarvilikkusest ka mäetöösturid aru saavad, et tööstur riigile kaevanduse sisseseadetest need tasuta üle andma peab, mis võimaldavad järgnevatele kontsessionääridele töö jätkamiseks takistamata kaevandusesse pääseda. Aga kõige muu varanduse müügi ja äraveo õigus peab selle varanduse omanikule jääma.

Muide lahkumineku te juures seadusekava ja töösturite vahel ei peatu pikemalt.

Tahaks aga toonitada, et mitmed kitsendused töösturitele, mis mäeseaduse kava, tema praegusel kujul, sisaldab, selle seaduse enese asjatuks teevad. Seadus peab eramaetööstust reguleerima, kuid peletab eemale kõik eraisikud ja -rühmad, kes võiks seda tööstust alata. Tuleb meeles pidada, et kontsessionäär, kes tööstusesse elustavat kapitaali ja loovat oskust toob, ja kes üheõiguslise lepingupoolena riigi vastu esineb, ka vastavat kasu loodab saada. Selle kasu peale tema rehkendada ei saa, kui riigile ühe-

külgsed konfiskatsiooni jne. õigused jäävad.

Vaevalt leidub kedagi, kes tööstusastuste ellutärgkamise vastu üksipuha missugusel alal võitlema hakkaks. Teada on ju, et suur tööistus omast puhtastkasust riigile (ja omavalitsustele) ära annab: kuni 25% tulumaksuna, 12,5% ärimaksuna; üldse mitte vähem kui 40%. Sellest rääkimata, mis tööstuse töölised, ametnikud jne. riigile kasu toovad. Mäetööstuse ettevõtetele kavatses riik peale selle võtta 5–10% bruttotoodangust. Kui selle maksu suurust puhtakasu protsentideks ümberarvata, teeb see vähemalt 20% välja, nii et mäetööstuse puhtastkasust riik vähemalt 60% omale saab.

Veel rohkem tahta ja mäetöösturilt ka kapitaali ära võtta soovida (varanduse konfiskatsiooni jne. näol) on liialdus, mis selle kانا, kes kuldmine muneb, tapab.

Mäetööstus on iseenesest raske tööstus, suurte loomulikkude tehniliste kitsendustega seotud. Ei maksa mitte luua meil tärkavale tööstusele uusi, lihtmajanduslisi kitsendusi.

Tahte impulsid ja sihtide saavutamise tööstuses.

Ins. J. Podsolov.

(Järg).

6.

Niisuguses sihis arenes üldjoontes tööliste liikumine, millel sihiks oli lühema tööpäeva ja suurema palga saavutamine. Nägime, missugustest tumedatest, ebakultuurilistest ja rasketest tööoludest vabrikute seinte vahel kasvasid praegused olud, eriti tööpäeva pikkuse, alaalistate ja naiste töö ning seaduse poolt ettekirjutatud palgamaksimise korra ja tähtaegade mõttes.

Edasi nägime, et palga suuruse suhtes asi viletsamal järjel seisis ja praegugi seisab, kui muude tööolude suhtes vabrikus. Eriti tärkab silma see asjaolu, et tööliste töötasu suurus funktsionaalselt oleneb töö hulgast, millega tööstusettevõtte varustatud, iseäranis just sellepärast, et reaalse töötasu ei olene mitte ainult palga määra suurus, vaid sama suurel määral riigi rahanduse poliitikast.

Niisugune oleks töölistemassi tahte impulside summa, mis rahutustes, s. t. avalikus võitluses väljendus, kaldudes tihti majandusliselt alalt poliitikasse, missugusel teel riigi valitsuse peale survet avaldati. Esi-

mene tõelik saavutus oli tööaja pikkuse normeerimine (ühes sellega ka muud töötingimised), mis seadusandlisel teel ellu viidi ehk viiakse.

Töötasu suuruse suhtes oli asi halvem. Kuigi üksikud ettevõtjate ringkonnad, kus praegu küllalt hästi mõistetakse, et tööline rohkem teenima peab, kui elatistminimum käesolevatel tingimistel määrab, katset teinud oleks abinõusid leida, kuidas tööliste tasu suurendada massilises ulatuses, oleksid nad kokku pörganud raskustega, mis esimesel silmapilgul ülesaamatud näivad.

Ühest küljest ei saa mingisugune seadusandline akt turu konjunkturi ühe korraga parandada, järjekult ei saa ka tööta päevade arvu aastas ühe hoobil vähendada (v. ülemal reaalse töötasu moodustamise tingimised). Tööstuse ülesandeks on produtseeritavate kaupade odavust saavutada, kuid mingisugusest hindade langemisest ei saa juttu olla, kui tööstus oma enese operatsioonidest ei ela, vaid kas või riigi poolt juuremaksetavatest summadest. Kõige paremaks näituseks oleks Venemaa. Riigi poolt ülespeetav tööstus tegutseb suurel määral maksusid maksva talupoja kull, kuid ostes peab see omakord tööstus- saaduste eest kallist hinda maksma.

Eelpooltoodud näitustest, kus töölisteliikumine nõudis lühendatud tööpäeva ja reaalse töötasu suurendamist, on esimene nõudmine meie ajal saavutatud, kuna teisest kaugel ollakse. Õieti võiks küll oletada, et sõjale järgnevate tööstuskriiside tagajärjel mõlemil poolel kerge oli lühendatud tööpäeva suhtes kokku leppida, kuid raske on teid leida, kuidas reaalselt töötasu elatistminimumist kõrgemale tõsta.

Siiski ei ole mingit õigust tõendama hakata, et selles suhtes umbkotti ollakse sattunud. Nii võiks kõnelda ainult siis, kui asjade peale vaadata puht doktrinäärse pilguga, nii kui seda, võib olla, teevad mõned parteilised ökonomistid, kuid majandusliste suhete evolutsioon ei tunnusta mingisugust „umbkotti“ seisukorda ja, nagu käesoleva kirjatüki alguses lühidalt mainitud, on varemgi ilmunud mitme silmapaistva tööstusettevõtte organisatori töid, kus uute majandusliste suhete arenemiseks teid otsitakse, ning kõige pealt käsitatakse neis, nagu käesolevas kirjatükis, töö ja kapitaali ühistöö võimalusi.

Et ühe või teise organisatori peas tekkinud ühistöö viisid tegelikult elus tarvitusele võtta, selleks ei jätke muidugi mitte ainult hästi väljatöötatud teooriatest. Siin

on tugevad tahte impulsid tarvilikud, samuti nagu neid omal ajal tarvis oli selleks, et omavahelised suhted ettevõtja ja töölise vahel praeguse korrektse kuju võisid omandada, kus vabrikant palka õigel ajal maksma peab ja tingimata rahas, aga mitte mõnel vabrikandile soodsamal kujul ja kus seaduslik tööpäev maksab, aga mitte vabrikant oma äranägemise järele teda ei määra, jne. Analüüeerides töölise liikumist lühema tööpäeva saavutamiseks, jõuame järelduseni, et tööolude paranemine peaaegselt töölismassi surve kaudu saabus ja osalt ka selle tõttu, et ettevõtete juhatajad lõppude lõpuks arvamisele jõudsid, et paremates tingimustes tegutsev tööline rohkem anda suudab, kui ümberpöörduvalt. Mis aga puutub teise küsimusse, s. t. reaalsesse töötasusse, siis ei saadud siin midagi parata. Siin sattus töölisklass viimasel ajal sarnasse olenevusse üldistest majanduslistest oludest, et käesolevail päivil üldine arvamine maad on võtnud, et iga lihtne alateadlik kõige töötasu parandamise suunas, mis üksikute tööliserühmade tahte impulside kogusummana mõjule pääseb, ennem palgaolusid halvendab, kui parandab. Allpool tõendame seda näituste varal.

Kõrvalt vaadates näib, nagu oleksid inimesed, aru saades sellest suurest jõust, mis organiseeritult tegutsemises peitub, seda võimu tarvitama õppinud ainult loovaks tööks, aga mitte purustamiseks. Ajaloolises perspektiivis vaadeldud faktid räägivad selle väite kasuks.

Ei miski muu, kui omad ainelised huvid olid juhtnööriks töölismassile sellel lühikesel (tulevaste ajaloolaste silmis imelikul)

ajajärgul 1917–1921 (ehk ka veidi hiljem), kui peaaegu kõigil mail töölise poolt katseid tehti tööstusettevõtete administratsiooni aparati oma kätte haarata.

Selles suhtes pani „i“le punkti peale nõukogude valitsus oma dekreediga 1917. aastal, mille järele olemasolev tööstuse organisatsioon pidi kiires korras töölise kätte üle minema. Nimetatud dekree di põhjal pandi igal pool töölise kontroll maksma, äri saladust ei tohtinud olla, töölise kontrolli organide määrused olid ettevõtjatele sunduslikud jne. Kuid Venemaal jõuti varsti arusaamisele, mis see kõik tähendab, sest 1918. aastal määrab Ülevenemaaline Prof. Ühing. Konverents, et töölise kontroll mingil tingimisel ei tähenda ettevõtete üleminekut töölise kätte. Vastutus lasub ettevõtja peal jne. Edasi, nagu teame, hakati tööstust natsionaliseerima ning siis vähenes töölisklass arvuliselt õige tuntavalt ja meie päivini püsinud töölise enamus pidi sarnast reaalse töötasu langemist üle elama, millest välisriikide töölistel aimugi pole. 1920. aasta lõpul kirjutas Ülevenem. Prof. Ühing. Keskb. vabrikute komiteede ette, ennast administratsiooni korraldustesse mitte segada, vaid ainult tööstusliste plaanide täitmise järele valvata jne. Jätame üksikult nimetamata kõik need hüpped, mida nõukogude tööstusettevõtete organiseerijad tegid kolme aasta jooksul ja vaatame mis seal leidub 1923. aastaks. RKI-ga (рабоче-крестьянская инспекция) käiskäes tegutseb teine organisatsioon – NOT (научная организация труда). (Järgneb)

Kroonika.

Eesti.

Eesti-Läti tolliuniooni kohta läbirääkimisi korraldas Tartu ühisklubi neljapäeval, 2. aprillil. Referendina esines hra Otto Sepp Tallinnast, kes uniooni küsimust igakülgsest valgustas. Läbirääkimistest võeti väga elavalt osa, ning mitmed Tartu majanduselu juhtivad jõud illustreerisid küsimust praktilisest elust võetud näitustega. Läbirääkimiste tagajärjed saavad kuuldavasti valitsusringkondadele teatavaks tehtud.

A/s. Tegur 5. a. vana. Kolmapäeval 1. aprillil sai a/s. Tegur Tartus 5. a. vanaks. Selle päeva pühitsemiseks oli korraldatud koosviibimine ettevõtte ruumides, millest osa võtsid kõik tehase töölised ja ametnikud. Kutsutud külaliste hulgas olid Tartu linnapea, ning kohaliste tööstusametuste esitajad.

Peetud kõnedest ning kogu koosviibimisest jäi üldmulje, et vahekord ettevõtjate ja töölise vahel on otse eeskujulikult lihtne ja südamluk. Direktor H. Oravale annetati töölise poolt kulduur.

„Waldhof“ ärkab ellu. 28. märtsil s. a. peeti Pärnus A/s. „Waldhofi“ aktsionäride koosolekut, mis hooldajate poolt kokku oli kutsutud. Koosolek otsustas mõnesugused tähtsad küsimused, ja muutis põhikirja vastavalt meie seadustele. Uue põhikirja järele arvatakse kapitala Eesti markadesse ümber 1 rubla–1 Emrk. Uuele juhatusele tehti ülesandeks järgmiseks aktsionäride koosolekuks esineda vabriku ülesehitamise kavaga. Samuti peaks juhatuse esitama kalkulatstiooni vabriku hoonete ehitamise kohta. Arvatakse, et vabriku uuesti ümberehitamine läheb maksma 1½ miljardi Emrk. (Postm. 31/III–25)

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

15–21. märtsini on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksporikaupu.

16 vagunit ajalehe- ja trükipaberit, kaal 472,2 tonni ja 2 vagunit segakraami, kaal 7,1 tonni.

Kokku 18 vagunit ekspordikaupu ja 16 saadetust багаашkaupu, kaal 472,2 klgr.

2. Transiitkaupu.

2 vagunit võitündri osasid, kaal 27,5 tonni; 1 vagun segakaupa, kaal 15,7 tonni; 1 platvorm transformatoritega, kaal 12,2 tonni ja 5 vagunit bukspuust Daani võitündri laudu, kaal 71,2 tonni.

Kokku nõukogude Venemaale saadetud 9 vagunit transiitkaupu, ühes ekspordikaupadega kokku 27 vagunit kaupu.

Sama kuu jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

35 vagunit linu, kaal 335,8 tonni; 11 vagunit loomatoidukooke, kaal 180,8 tonni; 10 vagunit kanepit, kaal 79,8 t., 9 tsisterni bensini, kaal 97,7 tonni; 5 vagunit herneid, kaal 77,7 tonni; 1 vag. linaseemet, kaal 16,3 t.; 1 v. sinepit, k. 1979 klgr.; 2 vag. elussigadega (a/s. „Külmetusele“) ja 1 vagun ube, kaal 16,8 t.

Kokku nõukogude Venemaalt Eestisse tulnud 79 vagunit kaupu.

21–26. märtsini on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksporikaupu.

24 vagunit ajalehe- ja trükipaberit, kaal 316,8 tonni ja 1 vagun viljakaitse luukisid (raudtee laadimise materjal).

Kokku 25 vagunit ekspordikaupu ja 43 saadetust багаашkaupu, kaal 2107,6 klgr.

2. Transiitkaupu.

52 vagunit nisujahu, kaal 886,7 tonni; 1 vagun võitündri osasid, kaal 14,8 tonni; 1 vagun segakaupa, kaal 7,2 tonni ja 3 vagunit bukspuust Daani võitündre laudu, kaal 43,8 tonni.

Kokku nõukogude Venemaale saadetud 60 vagunit transiitkaupu; ühes ekspordikaupadega kokku 85 vagunit kaupu.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

5 vagunit linu, kaal 43,9 tonni; 5 vagunit 101 elus seaga; 2 vag. kanepit, kaal 16,2 tonni; 1 tsistern petroleumi, kaal 12,6 tonni; 1 jäävagun taptud kodulindudega, kaal 11,4 tonni; 1 vagun lääitse, kaal 16,3 tonni; 3 vagunit loomatoidu kooke, kaal 49,4 tonni; 1 tsistern bensini, kaal 11,0 tonni ja 1 vagun majakraami, kaal 1424 klgr.

Kokku nõukogude Venemaalt Eestisse tulnud 21 vagunit kaupu ja 3 saadetust багаашkaupu, kaal 272,0 klgr.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

15–21. märtsini on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

6 vagunit Aseri vabriku tsementi, kaal 92,5 tonni; 1 vagun 8 hobusega; 4 saadetust Tartu „Pain Nor-

mal“ vabriku küpsetatud teraleiba, kaal 2134 klgr.; 1 saadetus mitmesugust pudukaupa, kaal 844,7 klgr.; 1 segavagun linu ja takku, kaal 3,8 tonni; 1 saadetus Tartu telefoni vabriku telefoni aparate, kaal 2123,8 klgr.; 1 saadetus shokolaadi, kaal 191 klgr.; 1 vagun takku, kaal 5,4 tonni ja 3 vagunit segakaupa, kaal 2,8 tonni.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

2 vagunit suhkrut, kaal 32,0 tonni; 1 vagun rauda, kaal 6,6 tonni; 8 vagunit segakaupa, kaal 27,1 tonni; 1 saadetus toorest nahka, kaal 2794 klgr.; 1 saadetus raud osasid, kaal 2460 klgr.; 3 vagunit heeringaid, kaal 46,1 tonni; 3 vagunit linu, kaal 16,8 tonni; 1 saadetus mitmesugust pudukaupa, kaal 640 klgr. ja 1 vagun raudkaupu, kaal 4,2 tonni.

21–26. märtsini on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

7 vagunit Aseri vabriku tsementi, kaal 111,8 tonni; 2 saadetust Tartu „Pain Normal“ leivavabriku küpsetatud teraleiba, kaal 1501 klgr.; 2 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 2101 klgr.; 1 vagun Tartu „Astroni“ vabriku klaveriga, kaal 360 klgr.; 1 saadetus kaltse, kaal 370,4 klgr.; 1 vagun villa jäätiseid, kaal 3,8 tonni; 4 vagunit segakaupa, kaal 17,3 tonni; 1 saadetus harjaseid, kaal 282 klgr. ja 2 vagunit linu, kaal 20,3 tonni.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

1 vagun suhkurt, kaal 15,9 tonni; 3 vagunit heeringaid, kaal 70,4 tonni; 1 vagun rauda, kaal 16,8 tonni; 2 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 797 klgr.; 1 vagun raudatrasid, kaal 1111 klgr.; 2 tsisterni bensini, kaal 26,3 tonni; 1 saadetus lambavillu, kaal 162 klgr.; 1 saadetus klaaspudelid, kaal 1683 klgr.; 1 vagun rukist, kaal 14,8 tonni; 1 tsistern petroleumi, kaal 12,7 tonni; 1 saadetus rosgu-kiit, kaal 660 klgr.; 1 saadetus fajansnõusid, kaal 403 klgr.; 1 vagun raudteoseid, kaal 14,5 tonni; 1 vagun rukkijahu, kaal 14,9 tonni; 1 saadetus muusikariistu, kaal 385 klgr.; 1 saadetus pappi, kaal 3000 klgr., 1 vagun klaaskaupa, kaal 3841 klgr. ja 10 vagunit segakaupa, kaal 47,3 tonni.

Ametlikud teated kaubandustööstus- ministeeriumilt.

Leedu.

Klaipeda sadam 1924. a. jooksul (12 kuud):
tulnud 694 l. kbm. 755.000, reg. t. net. 266.800
läinud 707 l. „ „ 754.400 „ „ 266.500
Kõige rohkem oli Saksa, Rootsi, Läti, Danzigi laevu.

Leedus on elanikka (ilma Klaipeda maata) 2.028.971, nendest on iseseisvõid – 68,0% (1.379.132 in.) mitte iseseisvad – 32,0%

Leedu elanikkude liigid elukutse järele:
Juhatajad ja administraatorid 346.245 in.
Eritõeliste perekonnad . . . 654.787 „
Ametnikud . . . . . 44.070 „
Tõelised . . . . . 334.030 „

Kokku . . . 1.379.132 in.

Elanikkudest on: Põllutöös 79,0%
Tööstuses 6,1%
Transpordi alal 0,9%
Kaubanduses 2,4%
Ühiskondlist. asut. 3,2%
m. t. 8,4%

1924. aasta viljasaak Leedus:

	Rukis	Nisu	Oder	Kaer	Kartul	Erned	L i n a	
							Seeme	Kiud
Külvipind hekt.	537.600	84.900	196.000	325.000	176.400	67.500	61.500	
Saak hektari pealt (kesk)	17,3	21,7	20,7	16,6	188,0	20,1	11,0	10,6
Kogusaak (tuh. tsentn.)	9294,3	1806,4	4057,2	5395,0	1356,8	33163,0	676,5	651,9
Kohaliktarvidus (tuh. ts.)	11141,5	1806,0	3267,1	5395,4	33163,0	1222,5	343,0	220,0
Ülejääk +, puudujääk - (tuhand. tsent.)	-1847,2	-	+790,1	-	-	+134,3	+333,5	+431,9

Suur Briti.

Maailma kakaotoodang ja tarvitus. Suur-Briifi produtseerib umbes 55% kogu ilma kakaotoodangust. 1924. aastal andsid Briifi asumaad 275.000 tonni kakaod, millest 198.000 tonni andis Kuldranna asumaa ja 31.000 tonni Nigeeria. Need andmed on eriliselt huvitavad, kui meele tuleb meenutada, et 1912 a. Suur-Briifi produtseeris ainult 75.000 tonni 235.000 tonnilisest maailma kogutoodangust. Alamaltoodud tabel näitab, et 1924. a. ilma produktisioon on tõusnud vähemalt 455.120 tonni peale, nii et 12 aasta jooksul toodang on kerkinud kahekordseks. Tarvitus on sammu pidanud foodanguga.

Maad	Maailma kakaotoodang (tuh. tonnides)				
	1924.	1923.	1922.	1921.	1920.
Kuldrand	198	197	159	134	127
Brasiilia	66	65	45	42	57
San-Thome	20	13	18	28	21
San-Domingo	24	20	19	27	23
Equador	30	30	43	41	43
Trinidad	27	31	23	35	28
Venezuela	19	23	19	22	18
Lagos	31	33	32	18	17
Teised maad	40	41	42	41	34
Kokku	455	453	400	388	368

Maad	Maailma kakaotarvitus (tuh. tonnides)				
	1924	1923.	1922.	1921.	1920.
Ühisriigid	168	182	151	124	143
Saksamaa	84	51	84	103	45
Holland	38	39	36	29	25
Suur-Briifi	52	51	51	47	51
Prantsusmaa	40	38	39	33	45
Teised maad	79	73	51	67	64
Kokku	461	434	422	403	374

Poola.

Kongress Poola suhkruvabrikud kavatsesid suhkru kartellist välja astuda. Need vabrikud olla 40% Inglis-Poola panga aktsiatega omandanud, (57% on „The British Overseas Bank“i käes, Londonis) mille aktsiakapitaali suurendatavat 5 000.000 zloty võrra. Nimetatud Inglise grupp on peaaugjalikult Kongress Poola suhkrutööstust finantseerinud. Uut laenu on lubatud 2.000.000 naela, millest esimene osa märtsis välja makstavat, kuid ainult tingimisel, et tööstuse ärioperatsioonide juhtimine Inglis-Poola panga kätte läheb. Kardetakse, et selle tagajärjel hindade poliitika sissemaal, produktisiooni meetodid ja seisukoht valitsuse vastu muutub.

Metallitööstus. Poola metallitööstus sai ilmasõja ajal täiesti hävitatud. Venelased evakueerisid suurema osa masinatest ja sakslased vedasid välja pea kõik, mis väärtuslikku järele jäi. Iseisvusega asuti tööstuse uuesti loomisele, ehitati terve rida modern vabrikuid (vaguni, lokomotiivi, sõjariistade, elektrotehnika, optiliste instrumentide j. n. e.) kuid raha puudusel tuli suuremal osal ettevõtjatest tarvitusele võtta mahajäetud iganenud masinad, millede uuendamine samal põhjusel väga raske ja aeglaselt edeneb. Viimane asjalolu tegi võimaluse välisriikide hästi sisse seatud vabrikutega, võimaluks. Kõrgete kaitsetollidega andis valitsus tööstusele võimaluse arenemiseks, mis küll väga aeglaselt edeneb, kuid siiski teatud tagajärgi on annud. Metallitööstuse ühingus oli läinud aasta algul 317 vabrikut 60 000 tööliselega. Praegust on viimane arv vähem, kuna metallitööstus kriisi läbi kõige tõsisemalt puudunud. Suurem osa vabrikutest asub Varssavis ja selle ümbruses. Teine tähtsam tsentrum

Kaupluste sisseseadeid uue-
mate nõudmiste järele chitab

Eugen Aun

Vana Posti t. 8. Tel. 24-31.

Sealsamas valmistatakse igasuguseid
dekoratsioonialuseid äri vaateaken-
dele puust, metallist; peegli- ning igas.
klaasidega!

Elektri reklaam plakaadid!

on Radomsk-Kielce - 30 vabrikut ca. 6.300 töölisega. Ülem-Sileesias on Poola metallitööstus esitatud ainult ühe vabrikuga. (Slaska Fabryka Motorow). Danziger Werft'i aktsiastest on Poola valitsus pooled ära ostnud. Ühinguks kuuluvad kõik vabrikud, kus üle 30 töölise. 317 vabrikust on:

106 üle 100 töölis.	5 750-1000 töölis.
49 100-200 "	2 1000-1500 "
18 200-300 "	2 2000-3000 "
10 300-400 "	1 3000-4000 " ja
9 400-500 "	1 üle 4000 "
7 500-750 "	

Üle tuhande töölisega töötavad „Die Danziger Werft“ Danzigis, Zakłady Tow. Akc. H. Oegielski Poznani, „Pacisk“, Lilpop, Warszawska Sp. Akc. Budowy Parowozow ja „Norbin“ Varssavis, ning „Madrzejewskie Zakłady Gorniczno-Hutnicze“ Sosnowiec'is.

Daani.

Daani kaubavahetus Ida-Euroopaga 1923. a. Hiljuti avaldas Daani statistika departemang täieliku lõpuluuku aruande Daani kaubavahetuse üle üksikute maadega 1923. a. Nagu sellest näha, impordeeris Daani 1923. a. Eestist 4.451.000 Dkr. eest ja eksporteeris samal ajal sinna 3.597.000 Dkr. eest. Tähtsamad 1923. a. Eestist Daani toodud kaubad olid: jahvatamata vili (rukis ja oder) 1.305 000 Dkr. eest, või 1.092 000 Dkr. e., puuvillane riie 740.000 Dkr. e., purjeriie 472.000 Dkr. e., metsamaterjal (okaspuu) 331 000 Dkr. e., mitmesugused manufaktuurkaubad-taimeriigisaadused 121.000 Dkr. e. Samal ajal olid tähtsamad Daanist Eestisse viidud kaubad: igasugused masinad ja nende osad 653 000 Dkr. eest, laevad 400.000 Dkr. e., automobiilid ja nende osad 362.000 Dkr. e., õlid 338 000 Dkr. e., jahvatamata vili (oder) 279 000 Dkr. e., tubakas 207.000 Dkr. e., mitmesugused manufaktuurkaubad-taimeriigisaadused 194.000 Dkr. e., pütisepatõdd 181.000 Dkr. e., villane ja puuvillane riie 162.000 Dkr. e.

Lätist tõi Daani sama statistilise aruande järele 1923. a. 9.526.000 Dkr. eest sisse ja vedas sinna samal ajal 3.452.000 Dkr. eest välja. Tähtsamad 1923. a. Lätist Daani toodud kaubad olid: või, jahvatamata vili, loomatoit, metsamaterjal, munad, vasikanahad, kaust, natron, sealihha. Samal ajal olid tähtsamad Daanist Lätisse viidud kaubad: õlid, igasugused masinad ja nende osad, elus loomad, jahvatamata vili, pütisepatõdd, tubakas.

Leedust impordeeris Daani 1923. a. 1 231 000 Dkr. eest ja eksporteeris sinna samal ajal 810 000 Dkr. eest. Tähtsamad Leedust Daani toodud kaubad olid munad ja ristikehinaseeme, kuna tähtsamateks Daanist Leedusse viidud kaupadeks olid käsisõjariistad, masinad ja elus loomad.

Poolast impordeeris Daani 1923. a. 11.105.000 Dkr. eest ja eksporteeris sinna 2.399.000 Dkr. eest. Tähtsamad Poolast Daani toodud kaubad olid: suhkur, ristikehinaseeme, jahvatamata vili, puutõstus-saadused, karvad ja suled, mineraalid (süsi ja sool). Tähtsamateks Daanist Poola viidud kaupadeks olid samal ajal: vill, õlid, rasvad ja vaigud, automobiilid ja nende osad, masinad ja nende osad

Venemaalt tõi Daani 1923. a. 28.758 000 Dkr. eest sisse ja viis sinna 1.577.000 Dkr. eest välja. Tähtsamad Venest Daani toodud kaubad olid jahvatamata vili ja loomatoit, kuna Daanist Venesse viidi

peaasjalikult vasktraati, elektri- ja jõumasinaid ning pütisepatõid.

Nagu toodud arvud näitavad, oli Eesti 1923. a. kõige suurem Daani kaupade ostja Ida-Euroopa maade hulgas, kuna Leedu kõige vähem oli.

Uus suur lennumasinatööstus Daanis. Nagu Daani lehed teatavad, tahab Rohrbachs Metalaeroplan-Comp., kellel juba praegu Kopenhagensis üks lennumasinatööstus on, lähemas tulevikus Daani uue, ehitusel oleva õhusadama (Kastrup'is, Kopenhageni lähedal) juure uut hiiglasuurt lennumasinatööstust asutada ja peab praegu selleks tarviliku maa-ala ostmise asjus Daani teedeministeriumiga läbirääkimisi. Maa-ala, mille uut vabrik oma alla võtaks, on 20.000 ruutmeetrit suur. Vabrik ise oleks nii suur, et ta ilmaturgu lennumasinatega varustada võiks.

Daani-Inglise kaubandusline läbikäimine 1924. a. Daani lehed Inglise statistiliste andmete põhjal teatavad, on Inglismaa 1924. a. Daanist 48,9 miljoni naelsterlingi eest impordeerinud ja samal ajal sinna 15,5 miljoni naelsterlingi eest eksporteerinud. 1923. a. impordeeris Inglismaa Daanist 42,3 milj. naelsterl. eest ja eksporteeris sinna 14,5 milj. naelst. eest.

Daani väliskaubandus 1924. a. Daani statistika departemangu poolt avaldatud lõpuliikude andmete järele Daani 1924. a. väliskaubanduse kohta on Daani 1924. a. ülepea 2361 miljoni Dkr. eest impordeerinud ja samal ajal 2152 miljoni Dkr. eest (1974 milj.) Dkr. eest oma ja 178 milj. Dkr. eest väljamaa saadusi) ekspordeerinud, nii et 1924. a. väliskaubanduse bilans 209 miljoni Dkr. võrra passiivne on, ja sisseveotähtsuse läbistikkude 17,5 milj. Dkr. kuu kohta välja teeb. 1923. a. impordeeris Daani 2031 milj. Dkr. eest ja eksporteeris 1685 milj. Dkr. eest, nii et kaubandusbilans tol aastal 346 milj. Dkr. võrra passiivne oli, ja sisseveotähtsuse läbistikkude 29 milj. Dkr. kuu kohta välja tegi. Nagu neist arvudest näha, on 1924. a. väliskaubanduse bilans tuntavalt parem kui 1923. a. oma, ning seda paranemist tuleb väljaveo suurenemise arvele kirjutada, sest 1924. a. ei vähenenud sissevedu mitte, vaid suurenes

Tähtsamad Daani sisseveoartiklid 1924. a. olid: vili (277 milj. Dkr. eest), loomatoit (241 milj. Dkr. e.), manufaktuurkaubad (212 milj. Dkr. e.), mineraalkütte (196 milj. Dkr. e.), mitmesugused taimed (144 milj. Dkr. e.), koloniaalkaubad (143 milj. Dkr. e.), õlid, vaigud ja rasvad (kokku 117 milj. Dkr. e.), laevad, liikumisabinõud, masinad ja instrumendid (kokku 118 milj. Dkr. e.). Samal ajal olid Daani tähtsamad väljaveoartiklid: piimasaadused, s. o. või, juust, koor ja piim (kokku 668 milj. Dkr. eest), sea- ja loomaliha (532 milj. Dkr. e.), munad (151 milj. Dkr. e.), elus loomad (139 milj. Dkr. e.), masinad ja automobiilid (kokku 82 milj. Dkr. e.). Kõiki nimetatud väljaveoartiklilisi ekspordeeris Daani 1924. a. palju suuremal määral kui 1923. a., ning see parandas kaubandusbilansi tuntavalt.

Või alal olid Daani kõige paremad ostjad 1924. a. Inglismaa ja Saksamaa, siis Tšehhoslovaakia ja Ameerika, sealihha alal Inglismaa, munade alal Inglismaa, siis Saksamaa ja Rootsi, elus loomade alal Saksamaa, siis Tšehhoslovaakia ja Schweits. Väljasturul saadi 1924. a. läbistikkude: või eest Dkr. 5.34 pr. kg., sealihha eest Dkr. 2.58 pr. kg., munade eest Dkr. 3.62 pr. 20 tk.

Teated ettevõtete tegevusest.

E. T. K. tegevus 1924. aastal. E. T. K. kui keskorganisatsiooni tegevus ja edu on väga lähedal seotud tema liigete, üksikute ühisuste, töö ja tegevusega. Sellepärast on tarvilik mõne sõnaga selle juures peatada, missuguses olukorras ja tingimustes üldiselt ühiskauplustel 1924. a. töötada tuli.

Aasta algul kestis n. n. majandusline kriis edasi, tuues enesega kaasa ka rahakursi languse. See lõi ärielus teatava närvilikkuse. Hiljem muutus rahaväärtus küll püsivaks, kuid seisukord jäi endiselt pienevaks. Krediidid puudus ja kapitaalid vähesus tegid ühisuste kaubamuresemises tõsiselt raskusi. Ka oli kaupade nõudmine tarvitajate poolt üsna tagasihoidlik. Sellest ajajärgust on pärit mitmete eraäride kokkuvarisemised ja pankrotid, kes raskustele vastu ei jõudnud seista. Aasta lõpu poolel, kui seisukord juba rahulikum, takistasid halvad teeolud maal ja lumepuudus kaubavahetust. Ainult jõulu eel võis äritegevuses elavust märgata.

Kõige selle põhjal oleks võinud ühisuste läbimüükide langemist oodata. Seda ei ole aga mitte olnud, vaid just vastuoks – ühisuste läbimüügid on kasvanud, keskmiselt ligikaudu 25%. Mille arvele seda kirjutada? Seletus võib ainult üks olla, tarvitatud on erakaupmeeste juurest ühisuste juure üle tulnud. Nii siis, ühiskauplused töötasid üldiselt üsna hästi ja ka tuleviku väljavaated on head.

Missugune oli see pere, keda E. T. K. kaupadega varustas?

Aasta lõpul oli E. T. K. liikmeid:

Tarvitajateühisusi	205
Majandusühisusi	25
P. s. kaubandusosakondi	18
Kalameesteühisusi	11
Ühispanke	7
Voorimeesteühisusi	2
Kokku	268

Nende kauba läbimüük kokku oli umbes 2¹/₂ miljardi marka, millest pea pool E. T. K.-lt ostetud. Eelmisel aastal oli ühisuste läbimüük 2 miljardi marka.

Samade raskustega, mis ühisustel, tuli võidelda ka E. T. K.-l. Veel rohkem – E. T. K. pidi peale selle ühisustele abiks olema, krediiti võimaldama, kõiki tarvilisi kaupu tagavaras hoidma jne. Selle juures oli kapitaalid üsna napilt tarvitada.

Lõputulemuste üle ei või siiski nuriseda. Uueks aastaks ehitati valmis suur neljakordne kivimaja ja kauba läbimüük näitas 1.215.266.547 marka.

Põllusaadusi, nagu linu, teravilja ja kartulid osteti põllumeestel ümarguselt 85.000.000 marga eest.

E. T. K. omatööstuse harudest edeneb kõige jõudsamini kalatööstus. Viis aastat on sellest mõeldas, kui E. T. K. kala ümber töötama hakkas. Selle aja jooksul on ümber töötatud toore kala hulk seitsmekordseks kasvanud. 1920. a. töötati toorest kala ümber 5000 puuda 1.000.000 marga väärtuses, 1924. aastal 35 000 puuda 15.000.000 marga väärtuses. E. T. K. silgud, kilud, sprotid ja preslingid on turul hea kuulsuse võitnud. 1924. a. oli rannas töötamas ligi 20 kala ülesostmise ja soolamise punkti. Lähemal ajal ehitatakse Tallinna suuremad laduruumid, kus kalakaupa võimalik paremini alal hoida. Kindlasti aitab see jällegi kalatööstuse edendamiseks kaasa.

Teistest tööstusharudest väärrib tähelepanu kohvi tööstus. Hoolimata suurest võistlusest müüdi 1924. a. jooksul läbi 3868 puuda mitmesugust Põltsamaa tehaste kohvi 6.390.425 marga väärtuses. Ka see tööstus võib veel tublisti laieneda.

Veinitööstus, piirituse valmistus ja t. on esialgu vähema tähtsusega.

Oma tööstusest saadi üldse tulu 1.116.995 marka. E. T. K. ärisel 21. det. 1924. a. on tasakaalus 670 010.697 margaga ja näitab tulu ülejääki 6.542.046 marka. Arvete üldine läbikäik aasta jooksul oli 8.995 582.084 marka.

Osa-, tagavara- ja põhikapitaalid kokku on kasvanud 4.659.391 marga võrra, – mrk. 48.905.109 peale. Peale selle oli osakapitaali 18.096.000 marka, mis ühisuste vekslitega kindlustatud, kuid sularahas välja maksmata.

Ärikulud olid 1924. aastal 44.907.767 marka ehk 6.011.643 marka vähem, kui 1923. aastal. Lähimüügist teeb see 3,7%, 1923. aastal 4,2%.

Kaubandusline tegevuse kõrval on rõhku pandud ka organiseerimistöö ja propaganda peale. Peale ühisuste instrueerimise ja nõuande töö toimetati kohtade vahetalitust, statistikat, informatsiooni jne. Kirjastuse alal anti välja terve rida broshüüre ja prospekte ning trükiti statistiline töö tarvitajate ühis-tegevuse kohta 1923. aastal.

Ühendus väljamaa ühist. organisatsioonidega oli elav. Koos teiste Eesti ühistegeliste keskorganisatsioonidega esines E. T. K. Gandi näitusel, võttis oma esitajate kaudu osa XI rahvusv. ühist. kongressist Gandis ja astus Rahvusvahelise Tarvitajate Keskühisuse liikmeks.

O/ü „Eesti Puulitööstus’e“ osanikkude peakoosolekul 23 märtsil s. a. otsustati osaühisuse tegevus lõpetada. Likvideerimiskomisjon asub Tallinnas, a/s. „Dwigatel’i“ tehases.

O/ü „Tektor’i“ osanikkude peakoosolekul 23. märtsil s. a. otsustati o/ü. tegevus lõpetada. Kõik nõudmised o/ü. vastu tulevad esitada kuni 1. juunini s. a. likvideerimiskomisjonile – Koppel, Bekkeri tehas 12.

O/ü „Arbori“ on oma läinud tegevusaasta puh-takasuga Emk. 423,9 tuh. lõpetanud (peakoosoleku otsuse põhjal arvati sellest Emk. 43,9 tuh. tagavara-kapitaaliks, kuna ülejääk Emk. 380,0 tuh. arvati osaka-sudeks – 9¹/₂% osatähe pealt). Ärisel 31. det. 1924. a. Emk. 7.209,1 tuh. Tähtsamate arvete seis (Emk. tuh.): kassa – 970,0. inventar – 2.778,6, kau-bad – 2.935,6, kapitaal – 4.000,0, kreditorid – 2.681,2.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

A/s. „Iwar Forssmann.“ Tegevusala: kaupade transporteerimine siseriigis kui ka väljamaal; komisjoni toimetused kaupade ostmise ja müümise asjus Eestis ja väljamaal; nende ladusse võtmine ja hoidmine; laevade adresseerimine ja prahtimine; kaupade peale- ja väljalaadimine; ekspeditsiooni ja tollimise operatsioonid; inkasso ja komisjoni talitus; vahetalitus igasuguse kinnituse alal klientide arvel. Asutajad: Iwar Forssmann, Gertrud Forssmann, Anna Forssmann. Põhikapitaal: 2.000.000, mis jagatud 100 akts. ä Mk. 20.000.– (R. T. nr. 49/50 – 1925.)

Ärikalender.

8. aprillil.

Sakala Panga korriline peakoosolek kell 5 p. l. Viljandi, Panga ruumes, Lossi tän. nr. 15. Robert Weinreich’i kreditoride üldkoosolek kell 7 õhtul Tallinnas, Harju tän. nr. 39.

11. aprillil.

Eesti aktsiaselts G. Siegel’i aktsionäride korriline peakoosolek, kell 1 päeval, äriruumis, Tallinnas, Lai tän. nr. 27.

14. aprillil.

„Roela Linatööstuse“ o/ü. Tegevuse avamise peakoosolek Kaniküla koolimajas, Laiuse vallas.

A/s. „Extraktor'i“ aktsionäride peakoosolek kell 2 päeval, vabriku kontori ruumes, Telliskivi tän. nr. 9.

Uued seadused ja määrused.

Rahaministri määrus kuldfrangi kursi kohta maksude võtmisel eriveotariifi nr 9 järele. Vabariigi valitsuse poolt 2. mail 1923. a. kinnitatud eriveotariif nr. 9 § 9 põhjal („R. T.“ nr. 66 - 1923. a., muudat. „R. T.“ nr. 97 - 1924. a. ja nr. 47/48 - 1925.) määratakse kindlaks, arvates 1. apr. 1925. a., ühe kuldfrangi kurs vastavaks 74 Eesli margale veomaksu võtmisel läbi Eesti veetavate transiitkaupade eest. Käesolev kurs on maksev kuni tema muutmiseni. („R. T.“ nr. 51/52 - 1925. a.)

Määrus kuldfrangi kursi kohta tolli- ja sadamamaksude võtmisel. Määrusega 29. det. m. a. („R. T.“ nr. 150 - 1924. a.) maksmapandud kuldfrangi kurs (1 k.-fr. - 75 Emk.) jäetakse maksvaks ka k. a. aprillikuu peale. (R. T. nr. 51/52 - 1925.)

Isiklikud teated.

Varanduse hoolekanne.

Pavel Peetri p. Tschernov'i, Stepan ja Vassill Emeljani p. Russakov'i, Ivan Mironov'i, Ivan Afanasi p. Kaalik'a, Irina Ivani t. Kusnetsova, Jakob Abramov'i, Gavril Semjonov'i, Simonski, Viretelski, Semjon Nikolai p. Fomin'i, Sergei Stepani p. Sokolov'i, Gerasim Dimitrijev'i ja Anton Maksimi p. Savjalov'i varandusele on hoolekanne määratud. (R. T. nr. nr. 51/52).

Kaubalaadimised riigi raudteel.

Üksikutel nädalatel on meie era-kokkuvõtte järele riigi laiaroopalisel raudteedel kaupu laaditud järgmisel määral (vagunid):

	19-25. veebr.	26. veebr.	5-11 märts.	12-18 märts.	19-25 märts.	26. m. 1. apr.
Teravilja ja jahu . . .	58	106	93	105	113	126
Kartulid . . .	19	34	27	11	39	68
Elus loomi . . .	54	47	63	51	46	80
Linu ja takku	21	19	23	22	21	10
Põletispuid . . .	190	428	666	586	670	424
Muud metsa-						
materjali . . .	209	325	503	610	656	434
Põlevkivi . . .	122	47	149	186	183	164
Turvasi . . .	27	49	33	17	18	5
Tsementi . . .	11	58	34	53	34	46
Lupja . . .	1	1	10	10	7	710
Muud erakaupa	784	968	933	887	1088	150
Kokku . . .	1496	2082	2534	2538	2885	2217
Raudtee veod	143	174	177	157	215	228
Kokku laadit.	1835	2071	2711	2695	3100	2445

Tallinna laiaroopalise raudtee kaubajaama (kõikidesse kauba vastuvõtte punktidesse) on samade aegade jooksul sisemaalt sisse tulnud (arvesse on võetud ainult vagunisaadetused):

	12-18 veebr.	19-25 veebr.	26 veebr.	5-11 märts.	12-18 märts.	19-31 märts.
Teravilja ja jahu . . .	3	6	3	2	6	9
Kartulid . . .	28	20	35	13	2	16
Põletispuid . . .	410	150	219	189	226	384
Metsamaterj . . .	111	130	210	178	336	604
Linu ja takku	24	20	12	14	11	8
Põlevkivi . . .	84	75	55	41	51	52
Turvasi . . .	57	34	43	26	20	15
Muud erakaubad	229	146	243	176	186	875
Kokku . . .	711	858	820	639	838	1963

Jaani Raudnik'u

masinavabrik, Tartu, Pihkva t. 50, telef. 363.

Ehitab ümber hobustega veetavaid aurukattlaid — isesõiljateks;

põleva õli- ehk gaasimootorid — turba ehk puugaasi mootoriteks.

Valmistab masinaid, masinaosasid, mustuseveoautosid ja tuletoorje autopritse.

Teeb igasuguseid treimise ja hõõbeldamise töid.

Parandab aurukattlaid ja -masinaid, mootore, traktore, automobile ja muid masinaid.

Ladus automaat tsilindri ja muid määrijaid, biskviidi-, sindli- ja laastumasinaid.

Turu ülevaated.

Linaturg.

Väljamaa linaturgudel kestab endiselt vaikus, kui mitte enam. Mitte tarvidus ei puudu, vaid tõõsturite usaldus tulevikku: Prantsusmaal ja Belgias eelseisvate valimiste tõttu Lyon'i linnas ja Belgias. Pealegi puuduvad praegu ka Saksamaa ostud.

Baltimaade lina hindades, kokkukõlas Belgia ja Iiri omadega, on suur langus viimase 4-5 kuu jooksul. Nii koteeriti Inglise turgudel, kohe müüdav, cif:

Riia Z K. Pärnu HD Stanets VA kesk.

31 okt. 1924. a.	127 £	122 £	137-138 £
30 nov. "	123 "	123 "	133-134 "
31 dets. "	119 "	119 "	133 "
31 jaan 1925. a.	113 "	114-15 "	131 "
28 veeb. "	107 "	112 "	125-128 "
28 märtsil "	105 "	105 "	120 "

Läinud aasta veebruaris hinnati samaseid sorte:

95 £ 92 £ 97 £

Meie linade liikumine Belgia ja Prantsuse turul oli samuti langev:

Schvanneburg Riia-Liivi B. K. K. O ja Hoff

31 dets. 1924. a.	137-8 £	132-3 £	133-34 £
31 jaan 1925. a.	127 "	123 "	132 "
28 veebr. "	122 "	117 "	130 "
23 märtsil "	119 "	114 "	124 "

25 märtsil 1925. a. 115 £ 110 £ 123 £
28 " " 110 " 110 " 122 "

Erifi tuntav oli hinnalandus märtsi viimastel päevadel. Meie linast kirjutatakse, et Pärnus linaturg läitsa elavusega ja hinnad liiga kõrged ning kindlad selleks, et huvitada väljavedu.

Märtsi esimesel poolel suudeti Võrust ja Petserist osta ainult 175 tonni. Sama aja väljavedu oli 268 tonni Iirimaaale, 176 tonni Schotimaale, 30 tonni Prantsusmaale ja 26 tonni Saksamaale. Linavedu raudteedel näitavad märtsi teisel poolel kahanemist: 5-11 märtsil - 23 vag. 12-18 märtsil - 22 vag. 19-25 märtsil 21 vagunit, kuna 12-18 veebr. see arv 31 vagunit oli.

Riias müüs Läti valitsus 230 tonni hinnaga £ 121. 10 - cif. Väljavedu märtsi esimesel poolel 875 tonni Belgiasse, 191 tonni Saksamaale, 80 tonni Prantsusmaale.

Eesti linad on hinnas väga maha jäänud Läti linast: £ 105 - £ 121 asemel, kuna meie lina sugugi halvem pole nende omast; oli aeg kus Võru-Petseri linast ka £ 138 makseti, s. t. sama kõrgelt kui Läti omast. Mis on nüüd lina langemise põhjuseks?

Hollandi linade hinnad praegu nõrgad ja langenud: siniste eest maksetakse 1.50-2 guldenit (pakkimine 26.400 kilogr.), kollaste eest - 1.50-2 guld. (15.700 kg), Merimaa linad - 1.10 - 1.15 guld.

Belgia linad: - sinised 12-15 franki kilo, Courtrai parem - 15-28 fr. Detsembris 1924. a. olid hinnad: sinistel 14-18 ja Courtrai paremal - 35 franki.

Viimased välisbörsede kursid *).

	London			Stockholm			Helsingi			New-York		
	1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.	
	2. IV	26. III	2. IV	2. IV	26. III	2. IV	3. IV	26. III	2. IV	2. VI	26. III	2. IV
Naelsterling . . .	-	-	-	16.31	17.75	17.725	172.20	190.00	189.75	4.30	4.7962	4.7797
Dollar	4.905	4.785	4.7775	3.785	3.71	3.7105	39.97	39.70	39.70	-	-	-
Prantsuse frank . .	72.00	90.60	92.05	22.40	19.475	19.325	235	209	207	-	-	-
Helveetsia frank . .	-	-	-	66.85	71.58	71.60	-	-	-	-	-	-
Rootsi kroon . . .	16.31	17.75	17.72	-	-	-	10.565	10.70	10.70	-	-	-
Soome mark . . .	172.12	190.00	189.50	9.47	9.3462	9.3475	-	-	-	Praaga		
Daani kroon . . .	26.05	26.16	26.10	62.90	67.675	67.975	661	725	728	1924 a.		
Hollandi gulden . .	11.635	11.8975	11.99	140.45	148.05	147.85	14.81	15.84	15.83	2. IV	26. III	2. IV
Eesti mark	-	-	-	-	-	-	10.60	10.70	10.70	9	8	9
Kuld per unts. . .	95/10	86/5	86/6	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Eesti mark Berliinis 24. märtsil 1925. a. - 1.118

31. " " - 1.123

" " Londonis 20. märtsil " - 1.800 mk. üks £.

27. " " " - 1.800 " " "

*) London noteerib kurse: £ 1 nii mitu vastava maa rahaüksust. Mujal on noteerimisviis nagu Tallinnas s. t. kurs näitab ühe naelsterlingi ja dollari hinda oma maa rahaüksustes ja kõikide teiste valuutade hinda 100 üksuse eest.

Tähtsamaks sündmuseks märtsi viimasel nädalal välisbörsedel on naelsterlingi lõdvenemine dollari vastu: New-Yorgis 4.7797-4.7962 asemel, Stockholmis 17,75 p. 17,725, Helsingis 190 p. 189,75 ja Tallinnas 1797 pealt 1793 peale.

Ühenduses naelsterlingiga oli kogu teiste valuutade liikumine. Erineb neist ainult Daani kroon, mis kind-

lat paranemise rada käib: Stockholmis 67.675 pealt 67.975 peale, Helsingis 725 pealt 728 peale. 1924. a. oli Daani kroon Helsingis 661 mk.

Eesti mark paranes Praagas 8 pealt 9 peale, Berliinis 1.118 pealt 1.123 peale 31-ks, kuna järgmisel päeval jälle endisele 1.118 peale langes.

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem			Heeringad Norra Sloe	tünn	—
Ameerika sort	pd.	760—825	Liha, sea, I. sort	pd.	1720—1800
„J. Puchk ja Pojad“ suurveski saadused. Hinnad arvatud 50 kg. eest ühes valge puuvillase kotiga:		835—	„ looma, I. sort	”	1160—1260
Patent rukkipiül	50 kg.	1850	Pekk, ekspord. I s.	”	—
Manna	”	2900	Heinad, aasa	vaguniviisi	—
Sõre saiajahu	”	2625	Õlukoogid, linaseemne	”	330—
„Eesti parem“ saiajahu	20 n. kottides	pd. 900	„ palmi	”	—
„Kalev“	50 kg.	2575	„ päevalille	”	305—
„Kungla“	”	860	„ soja	”	335—
„Sampo“	”	2450	Nisukliid	”	235—255
A/S. Rotermanni tehaste jahud:		2350	Rukkikliid	”	—
nisu, pehme	pd.	710—830	Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	48,25—54
„ sõre	”	880—890	„ Mitkal, ekstra	”	34,50—41,25
„ pehmed, teised sordid	”	880—900	Lina, Liivi R.	pd.	2600—
„ I sort	”	500—	„ Petseri	”	3000—3000
Rukki jahud	”	400—410	„ Tartu	”	2700—2750
„ piül	”	550—580	Lina, Võru	”	2800—2850
Nisu, Vene	”	—	Lina seemned, õli 87½% basis fr. Tall.	”	—
Rukis Eesti	”	—	„ külvi 98%	”	650—
„ Vene	”	—	Takud, Codilla I.	”	—
„ Ameerika	”	390—	„ II.	”	—
Kaerad, toidu, Eesti	”	330—335	Kivisüsi, auru Yorkshire 2k. pest.	”	54—56
„ seemne, Vene	”	—	„ Newcastle	”	52—53
Odrad, Õlle	”	420—425	„ sepa	”	60—62
Erned, rohelistad, Eesti	”	—	Koks, valu	”	85—90
„ Hollandi	”	680—700	„ gaasi	”	85—
Riis, Burma II.	”	700—	Põlevkivi, I. sort	”	10
Kartulid, ekspord fob Tallinn	”	105—110	Põlevkivi II. sort	”	7,50
„ piirituse	”	80—	„ III.	”	5
Kartuli tärklis „Superieur“	”	750—	Raud sordi	”	270—290
Piim, pudelites	ltr.	19—	„ kand-talad (T)	”	280—300
Või, meierei, ekspord	n.	120—125	„ vits.	”	410—480
Või siseturg	”	—	„ raud plekk	”	370—535
Margarin, väljamaa	”	49—60	„ tsingitud	”	720—760
Juust, koh. Schweitsi. Kodumaa	pd.	2900—3000	Teras Inglis	”	—
Kaseiin	”	500—650	„ Saksa	”	—
Munad, ekspord I. s. (sinine tpl.)	”	13—14	„ nikkel	”	—
„ II. s.	”	12—	„ vedru	”	480—490
Kakao, Inglis	”	2300—2400	„ tööriistad	”	1200—1400
„ Ameerika	”	1600—	„ talla	”	—
„ Hollandi	”	2600—	Malm	”	170—200
Kohvi, Rio Santos	”	5400—5800	Inglistina	”	10500—11000
Kohvi, Kesk Ameerika sordid	”	6000—7400	Seatina	”	1400—
„ Mexiko	”	—	Vask, plekk punane	”	4000—4300
Tee, lahtne Pekoe broken, Java	”	7200—7600	„ valge	”	3700—4200
„ „ Orange Pekoe, Java	”	7600—8000	Tsink-plekk	”	1600—1640
„ „ Tseilon	”	4800—5000	„ „	”	—
„ „ Moning, Hiina	”	800—	Masinaõli, Vene, Nobel No. 6	”	650—670
Suhkur peenike valge, Saksamaa	”	—	„ Ameerika	”	560—620
„ „ Java	”	—	„ Ameerika autoõli	”	725—950
„ „ Poola	”	815—820	„ Ameerika vacuum	”	1400—1500
„ „ Czechoslovaakia	”	855—	Tsilindriõli, Vene	”	—
Siirup, kartuli, B 42°	”	850—	„ Ameerika harilik aur 280°	”	670—680
„ „ B 38°	”	850—	„ ülekuumanud „ 320°	”	1020—1035
„ „ Glucose	”	52—54	Põlevkivi õli	”	180—240
Sool, lahtine Saksa	”	50—	„ pigi	”	250—
„ „ Hispania	”	54—	Nafta, Vene	”	260—
„ „ Vene	”	4600—5000	„ Ameerika	”	200—210
Heeringad Yarmouth, Matties tünn	tünn	4900—5100	Petrooleum, Vene	”	270—280
„ „ Matfulls	”	5400—5600	„ Ameerika	”	270—280
„ „ Shotti, Matties	”	5800—6000	Bensiin, Vene	”	600—675
„ „ Matfulls	”	—	„ Ameerika	”	—
			Piiritus, ekspord. (excl. vaat) fob	ltr. /	—
			Pesusooda	pd.	210—240
			Seebikivi 72%, Inglis	”	560—610
			Parafiin 102°—110°	”	—
			„ 120°—134°	”	—

Tallinna börs kursisedel

Parkimise ekstrakt	pd.	--
Väävel, öie 98%	"	--
Värvid, nigrosin vees sulav, välj.	"	9200—10.000
" tsinkvalge Saksa	"	1500—1680
" tinavalge Englise	"	1800—1900
" ooker Prants.	"	310—450
Väetisained, salpeeter, Norra (k. 6)	"	2200
" Superfosf. E. T. K. must kukk (k. 6 pd.) 18—20% fr. Tallinn	"	675—
" Thomasjahuk. 100 kg. 17-18%	"	590—
" Väävelhapu ammoniak	"	2750
" Lubja lämmastik 18%	"	1850
" Kaalisool, 30% kott 6 pd. frkojaam 40%	"	670— 840—
" Kainiit 12% lahtine	pd.	--
" Vosvoriit, Eesti 6%	"	--
Paber, ratatsiooni	"	440
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela	pütt	830
Tsement, Portland, Aseri	"	770
Kriit, toores	pd.	--
" pestud	"	125—130
Asfalt	"	150
Tõrv, kivi	"	--
" puu, kodumaa	"	--
Lubi	"	38—40
Gips, tükikides frko Isborsk	"	25
" jahvatatud toores	"	35
" krohvimise, ilma kottideta	"	45—70
Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	"	8000
Silikat D/B/B/	"	--
Puumaterjalid, saetud	"	--
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	"	--
" IV s.	"	--
" propsid; 7x7	"	--
" liiprid	"	--
Põletispuud, sega 20% okaski, k. sld.	"	--
Nahk, talla, Eesti kodumaa tooresnahast valmistatud . pd. I s.	"	5400—5600
Nahk, talla, Ameer. tooresn. valmist. . . . . I sort	"	6400—7000
Nahk talla, Ameer. tooresn. valmist. . . . . II sort	"	--
Toores nahk väiksed ja suured	"	--
Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	"	—7300

Prahid :

Lina		
Tallinn — Stettin	tonn sh.	20/—
" — Ghent	"	25—35/—
" — Dundee	"	--
" — Belfast	"	--
Takud + ...	%	
Puumaterjalid D/B/B/ Standard		
Tallinn — London	sh.	--
" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	"	--
" — Antwerpen	"	--
" — Southampton	"	--
" — Manchester	"	--
" — Amsterdam	"	--
" — Dundie	sh.	--
Segakaup		
Tallinn — Stettin	tonn sh.	10—35/+
		[+25% talve juurdemaks
" — London	"	--
" — Stockholm, ...	Rk.	10—35
Yõi		
Tallinn — Stettin	tünn sh.	1 ¹ / ₂
Kartulid		
Tallinn — Stockholm	tonn	--

		30.III.	1.IV.	3.IV.
1 dollar	O.	372,—	372,—	372,—
	M.	375,—	375,—	375,—
	T.	--	--	--
1 naelsterling	O.	1777	1778	1778
	M.	1792	1793	1793
	T.	--	--	--
100 Saksa riigimarka	O.	8.850	8.850	8850
	M.	8.950	8.950	8975
	T.	--	--	--
100 Soome mrk.	O.	937	937	934
	M.	946	946	946
	T.	--	--	--
100 Rootsi kr.	O.	10.000	10.000	10.000
	M.	10.125	10.125	10.125
	T.	--	--	--
100 Daani krooni	O.	6775	6800	6800
	M.	6875	6900	6900
	T.	--	--	--
100 Prantsuse frk.	O.	1910	1950	1925
	M.	2010	2000	1975
	T.	--	--	--
100 Holl. gulden.	O.	14.900	14.900	14.800
	M.	15.125	15.125	15.100
	T.	--	--	--
100 Latti	O.	7150	7150	7150
	M.	7250	7250	7250
	T.	--	--	--
100 Tšehosl. kr.	O.	1085	1085	1085
	M.	1125	1125	1125
	T.	--	--	--
1 Eesti kroon	O.	--	--	--
	M.	--	--	--
	T.	100	100	100
100 Itaalia liiri	O.	1500	1510	1510
	M.	1550	1560	1560
	T.	--	--	--
100 Norra krooni	O.	5800	5860	5850
	M.	5900	5960	5950
	T.	--	--	--
100 Belgia franki	O.	1910	1910	1880
	M.	1950	1950	1930
	T.	--	--	--
100 Helveetsia fr.	O.	7150	7150	7150
	M.	7250	7250	7275
	T.	--	--	--
1 Tschervoneits	O.	1825	1825	1825
	M.	1940	1940	1940
	T.	--	--	--
1 Austria shilling	O.	52,50	52,50	52,50
	M.	53,50	53,50	53,50
	T.	--	--	--
1000 Ungari kr.	O.	5,05	5,05	5,05
	M.	5,30	5,30	5,30
	T.	--	--	--

A.-S. Tegur

Tartu

Valmistab

Atru

bedruäkkeid

laialkülbimasinaid

hekslimasinaid

vilja sorteerijaid ja
tuulikuid.

Valab

Kirikukellasid

ristisid

kujusid

hammasrattaid ja

kõiki muid asju

joonistuste ehk

mudelite järele.

Müüb

kõiksugu masina osasid ja
tarbeasju.